

Odlišné stanovisko sudcu Ladislava Orosza

Podľa § 32 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov pripájam svoje odlišné stanovisko k uzneseniu Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. II. ÚS 888/2014-13 z 11. decembra 2014, ktorým pri predbežnom prerokovaní odmietol ako zjavne neopodstatnenú sťažnosť [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia jeho základných práv podľa čl. 20 ods. 3 a 4 a čl. 46 ods. 2 v spojení s čl. 2 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 25 písm. b) Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 10 So 54/2013 z 28. mája 2014 (ďalej len „napadnutý rozsudok“).

1. Napadnutým rozsudkom najvyšší súd (zjednodušene) „odobril“ rozhodnutie ústredia Sociálnej poisťovne o zastavení výplaty predčasného dôchodku sťažovateľovi v dôsledku toho, že bol v novembri 2010 zvolený za poslanca Obecného zastupiteľstva Zavar, čím mu vznikol nárok na odmenu za výkon funkcie poslanca, ktorá sa podľa platnej právnej úpravy považuje za príjem zo závislej činnosti [§ 5 ods. 1 písm. d) zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o dani z príjmov“) v spojení s § 3 ods. 1 písm. a) zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“)].

2. Zo spojenia § 3 ods. 1 písm. a) zákona o sociálnom poistení a § 5 ods. 1 písm. d) zákona o dani z príjmov a ďalšími ustanoveniami zákona o sociálnom poistení (§ 67 ods. 4 a 5 a § 293bt) vyplýva, že osobám, ktoré inak spĺňajú (splnili) podmienky

nároku na predčasný dôchodok a zároveň poberajú (začnú poberať) odmenu za výkon funkcie v orgánoch územnej samosprávy (teda aj odmenu za výkon funkcie poslanca), nárok na výplatu predčasného dôchodku nevznikne, resp. zaniká. Najvyšší súd práve týmto spôsobom odôvodnil svoj sťažnosťou sťažovateľa napadnutý rozsudok. Proti tomuto odôvodneniu z formálno-právneho hľadiska nemožno mať zásadnejšie výhrady, pretože záver najvyššieho súdu zodpovedá výkladu príslušných ustanovení zákona o sociálnom poistení v spojení s § 5 ods. 1 písm. d) zákona o dani z príjmov. Inou je otázka, či najvyšším súdom interpretované a aplikované ustanovenia zákona o sociálnom poistení sú v súlade s ústavou.

3. V prospech záveru, ktorý vyvodil najvyšší súd z príslušných ustanovení zákona o sociálnom poistení vo vzťahu k zastaveniu výplaty predčasného dôchodku sťažovateľovi, žiaľ, nasvedčujú aj závery pléna ústavného súdu vyjadrené v konaní vedenom pod sp. zn. PL. ÚS 96/2011 o návrhu skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „skupina poslancov“), ktorým sa domáhala vyslovenia nesúlady § 67 ods. 4 a 5 v spojení s § 293b zákona o sociálnom poistení s viacerými ustanoveniami ústavy. Ústavný súd o návrhu skupiny poslancov rozhodol nálezom sp. zn. PL. ÚS 96/2011 z 28. novembra 2012 tak, že mu v celom rozsahu nevyhovel.

4. S označeným nálezom pléna ústavného súdu som vyjadril nesúhlas vo svojom odlišnom stanovisku, v ktorom som okrem iného uviedol:

«Funkcie v orgánoch územnej samosprávy, ku ktorým okrem iného patria funkcie poslancov obecných a mestských zastupiteľstiev alebo poslancov zastupiteľstiev samosprávnych krajov, nepochybne možno považovať za verejné funkcie v zmysle čl. 30 ods. 4 ústavy, t. j. funkcie, ku ktorým majú občania ústavou garantovaný prístup za rovnakých podmienok. Ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre viackrát zdôraznil, že ústava nechráni práva teoretické a iluzórne, ale chráni práva konkrétne, teda práva vykonateľné, realizovateľné a efektívne (napr. PL. ÚS 25/01, I. ÚS 5/02, PL. ÚS 13/09, PL. ÚS 19/09, PL. ÚS 111/2011).

... Odmeny za výkon funkcie poslanca obecného zastupiteľstva zvlášť v menších obciach nie sú vysoké (vo väčšine z nich spravidla nepresahujú niekoľko desiatok eur). Suma týchto odmien nepochybne nie je vo väčšine obcí taká vysoká, aby v prípade, ak by predstavovala u určitej osoby jej jediný príjem, postačovala na jej obživu, nehovoriac už o tom, aby jej „... umožnila dôstojnú životnú úroveň“ [čl. 36 písm. a) ústavy]. Tejto odmeny sa osoby, ktoré boli zvolené do funkcie poslanca obecného zastupiteľstva, podľa platnej právnej úpravy nemôžu právne účinným spôsobom vzdať, t. j. takým spôsobom, aby boli považované za osoby, ktoré z výkonu funkcie poslanca nepoberajú žiadny príjem, a teda sú z hľadiska zákona o sociálnom poistení osobami, ktoré nevykonávajú žiadnu zárobkovú činnosť.

... Za situácie uvedenej vyššie sa základné právo podľa čl. 30 ods. 4 ústavy garantujúce občanom prístup k verejným funkciám za rovnakých podmienok vo vzťahu k niektorým funkciám v orgánoch územnej samosprávy (predovšetkým k funkcii poslanca obecného zastupiteľstva) u osôb, ktoré inak spĺňajú zákonom ustanovené podmienky nároku na predčasný starobný dôchodok, ako aj nároku na jeho výplatu, stáva iluzórnym, t. j. len právom teoretickým a fakticky nerealizovateľným. Ak totiž vznikom nároku na odmenu za výkon funkcie poslanca obecného zastupiteľstva, ktorý je spojený so zvolením určitej osoby do tejto funkcie vo všeobecných, rovných a priamych voľbách s tajným hlasovaním, nevznikne, resp. zaniká nárok na výplatu predčasného starobného dôchodku v zmysle § 67 ods. 4 a 5 zákona o sociálnom poistení, pričom odmena za výkon tejto funkcie zjavne nepostačuje na obživu, resp. neumožňuje dôstojnú životnú úroveň, tak u osôb, ktorých jediným zdrojom príjmu by inak bol predčasný starobný dôchodok, je prístup k takýmto verejným funkciám (funkciám v orgánoch územnej samosprávy) fakticky nemožný (nerealizovateľný). Je celkom nepochybné, že takéto osoby musia z existenčných dôvodov uprednostniť pred realizáciou svojho základného práva na prístup k verejným funkciám podľa čl. 30 ods. 4 ústavy svoje právo (nárok) na výplatu predčasného starobného dôchodku. Z rovnakých dôvodov je podľa môjho názoru ustanoveniami § 67 ods. 4 a 5 zákona o sociálnom poistení neprípustným spôsobom obmedzené aj základné právo niektorých občanov (nachádzajúcich sa v uvedenej sociálnej situácii, pozn.)

zúčastňovať sa na správe verejných vecí vyplývajúce z čl. 30 ods. 1 ústavy, a to minimálne vo vzťahu k výkonu niektorých funkcií v orgánoch územnej samosprávy.»¹

5. Vec sťažovateľa podľa môjho názoru v plnom rozsahu potvrdzuje závery, ktoré som premietol do môjho odlišného stanoviska, a preto som nemohol súhlasiť s rozhodnutím väčšiny členov senátu ústavného súdu, ktorý rozhodol o sťažnosti sťažovateľa tak, že ju pri predbežnom prerokovaní odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

V Košiciach 11. decembra 2014

¹ Úplný text môjho odlišného stanoviska je dostupný na internete:
<http://portal.concourt.sk/pages/viewpage.action?pageId=1277961>.